

זהר הקדוש עם ביאור הפתח והכבוד

פרשת פנחס • קריעת המלכות בשעת החורבן

רבי שמעון בן לקוויא לא נחה דעתו בתירוצו של חתנו רבי אלעזר, ועל כן מקשה בפרטות על מה שנאמר 'עשה ה' אשר זמם'.

אמר ליה רבי שמעון בן לקוויא לרבי אלעזר חתנו, עדיין קשה מה שנאמר בתחילת הפסוק 'עשה יהוה אשר זמם', שמשמעו כי הקדוש ברוך הוא החריב את הבית כפי שזמם לעשות מתחילה. וקשה, וכי מלפא חשיב לאבאשא לבנוי עד לא ייתון למחטיב

- וכי המלך חושב להרע לבניו עוד לפני שבאו לחטוא. השיב ואמר ליה רבי אלעזר לתרץ על פי משל למלפא דהוה ליה מאן יקר - למלך שהיה לו כלי יקר שקנה בעבור בנו שישתמש בו, ובכלל יומא הוה דחיל עליה דלא יתבר - ובכלל יום היה ירא עליו שלא יישבר הכלי, כי היה משתמש בכלי זה בכל יום, והוה מסתפל ביה ותקין בעיניו - והיה מסתכל בכלי ומשגיח עליו ונשא חן בעיניו ליומיו, אַתא בריה וארגיז ליה למלפא - לימים, בא בנו והכניס את המלך, נטל מלפא ההוא מאן יקר ותבר ליה - נטל המלך את אותו כלי יקר ושבר אותו, כיון שלא קנה את הכלי אלא בעבור בנו. הַדא הוא דכתיב - זהו מה שכתוב 'עשה יהוה אשר זמם', כי אין הכוונה שחשב מתחילה לשבור את הכלי, אלא שהיה תמיד חושש שמה יישבר הכלי. ועכשיו נתקיים חשש זה ונשבר הכלי.

ומבאר רבי אלעזר את הנמשל כי בית המקדש היה כמו הכלי היקר.

והולך ומבאר את הנמשל, תא חזי - בוא ראה, מן יומא דאתבני בי מקדשא - מיום שנבנה בית המקדש, שהוא הכלי היקר, הוה קודשא בריך הוא מסתפל ביה - היה הקדוש ברוך הוא מסתכל בו, וחביב עליה סגני - והיה חביב עליו ביותר. והוה דחיל עליהו דישראל דייחטו ויחרב בי מקדשא - והיה ירא על בני ישראל שמה יחטאו ויחרב בית המקדש שכל כך יקר וחביב בעיניו. וכן בכל זמנא דהוה אתי לגבי בי מקדשא - וכן היה בכל פעם שהיה בא הקדוש ברוך הוא לראות את בני ישראל שבאו לראות לפניו בבית המקדש, שהוא בשלוש רגלים, הוה לביש ההוא פורפירא - היה לובש את בגד המלכות, כלומר שהיו מתייחדים תפארת ומלכות. אולם לבתר דגרמו חובין, וארגיזו קמי מלפא - לאחר שגרמו העוונות ועוררו רוגז לפני המלך הקדוש ברוך הוא, בוע ההוא פורפירא - קרע את המלכות, ובגלל זה ואתחרב בי מקדשא - נחרב בית המקדש. מסיים רבי אלעזר את תירוצו, היינו מה דכתיב 'עשה יהוה אשר זמם בועה בתיחלה ו'בצע אמרתו'.

לאחר שהתבאר כי בעת החורבן נפרדו תפארת ומלכות ונחרבה בנין המלכות, יבאר כי בעת שנעשה דין עם הרשעים מתייחדים תפארת ומלכות. ומפרש, כי הפירוד בין תפארת ומלכות וחורבן המלכות, היינו רק בזמנא דאתחרב בי מקדשא - בזמן שנחרב בית המקדש, אשר לכן נמצא

במאמר זה יבאר ענין קריעת וחורבן המלכות שהיתה בעת חורבן בית המקדש, שהוא ענין 'בצע אמרתו'. ויבאר עוד, ענין שמחת הקב"ה באבוד הרשעים, מתי הוא שמח ומתי הוא עצב, ויבאר כי מכל מקום היה עצב בחורבן בית המקדש.

רבי אלעזר אול לגביה דרבי יוסי שמעון פן לקוויא חמוי, פיון דחמא ליה, אתקין ליה טופטיסא דקומרא בממון דקולפא, ויתבו. אמר ליה חמוי, אפשר דשמעת מאבנה, האי דכתיב (איכה ב יז) 'עשה יהוה אשר זמם בצע אמרתו אשר צוה מימי קדם'.

אמר ליה, הא אוקמוה חבריא (זוהר חדש ח"ב איכה נז:), 'בצע אמרתו', דבוע פורפירא דיליה. 'אשר צוה מימי קדם'. דהא פורפירא פקיד לה מאיננו יומי קדמאי עלאי, וכיומא דאתחרב בי מקדשא בוע לה.

בנין דהאי פורפירא איהי יקרא דיליה, ותקונא דיליה, ובוע ליה.

אמר ליה, 'עשה יהוה אשר זמם'. וכי מלפא חשיב לאבאשא לבנוי עד לא ייתון למחטיב. אמר ליה, למלפא דהוה ליה מאן יקר, ובכלל יומא הוה דחיל עליה דלא יתבר, והוה מסתפל ביה ותקין בעיניו. ליומיו, אַתא בריה וארגיז ליה למלפא, נטל מלפא ההוא מאן יקר ותבר ליה. הַדא הוא דכתיב 'עשה יהוה אשר זמם'.

תא חזי, מן יומא דאתבני בי מקדשא, הוה קודשא בריך הוא מסתפל ביה, וחביב עליה סגני, והוה דחיל עליהו דישראל דייחטו, ויחרב בי מקדשא. וכן בכל זמנא דהוה אתי לגבי בי מקדשא, הוה לביש ההוא פורפירא. לבתר דגרמו חובין, וארגיזו קמי מלפא, בוע ההוא פורפירא, ואתחרב בי מקדשא, היינו דכתיב 'עשה יהוה אשר זמם בצע אמרתו' וגו'.

היינו בזמנא דאתחרב בי מקדשא.

רבי אלעזר אול לגביה [הלך אצל רביו] דרבי יוסי בריה [בנו של רבי] שמעון בן לקוויא חמוי - חמוי, פיון דחמא ליה - כיון שראה רבי יוסי את רבי אלעזר, אתקין ליה טופטיסא דקומרא בממון דקולפא - העמיד לו יריעות קירוי במקלות עצים, ועשה מהם כדמות חופה לשבת תחתיה, ויתבו - וישבו שם לעסוק בתורה.

כיון שהגיע רבי אלעזר לבית גיסו, שואל ממנו חמוי את ביאור הפסוק 'עשה ה' אשר זמם בצע אמרתו אשר צוה מימי קדם'.

אמר ליה לרבי אלעזר רבי שמעון בן לקוויא חמוי - חמוי, שהיה שם בבית רבי יוסי בנו, אפשר דשמעת מאבנה - אולי שמעת מאבן רבי שמעון בן יוחאי, האי דכתיב - פירוש הכתוב שנאמר על חורבן בית המקדש (איכה ב יז) 'עשה יהוה אשר זמם בצע אמרתו אשר צוה מימי קדם'. וקשה, מהו הלשון 'בצע אמרתו', כי אם היא לשון 'אמירה' לא שייך לומר בה לשון 'בציעה', שהיא לשון קריעה. וכן יש להבין על מה נאמר 'אשר צוה מימי קדם'.

ומבאר תחילה ענין 'בצע אמרתו'. **אמר ליה רבי אלעזר לחמוי, הא אוקמוה חבריא - הרי כבר ביארוהו החברים (זוהר חדש ח"ב איכה נז:), כי מה שכתוב 'בצע אמרתו', פירושו דבוע פורפירא דיליה - שקרע את בגד המלכות שלו, כי 'אמרה' היא לשון בגד עליון חשוב. והיינו כי בשעת חורבן בית המקדש נקרעה מידת המלכות. ומפרש הכתוב כי 'אמרתו' זו שהיא המלכות, היא אשר צוה מימי קדם. והיינו, דהא פורפירא - בגד המלכות הזה שהוא המלכות הנקראת 'אמרתו', פקיד לה מאיננו יומי קדמאי עלאי - ציוה לה הקב"ה שהיא תקבל מן הספירות העליונות של התפארת הנקראות 'ימי קדם'. וביומא דאתחרב בי מקדשא בוע לה - וביום שנחרב בית המקדש קרע אותה, ואינה מקבלת עוד מן התפארת כמקדם.**

ומבאר הטעם שנקרעה המלכות דוקא בעת חורבן הבית.

והטעם שנקרעה המלכות דוקא בחורבן בית המקדש, בגין דהאי פורפירא איהי יקרא דיליה - כיון שבגד מלכות זה שהוא מידת המלכות, הוא כבודו של הקדוש ברוך הוא השוכן בבית המקדש, ויתקונא דיליה - ובית המקדש הוא תיקונו, כי צורת בנין המקדש ופרטיו רומזים לבחינות המלכות. לכן, כדי שיוכל המקדש ליחרב, ובצע ליה - קרע תחילה את מדריגות המלכות השוכנת בבית המקדש, וכך היה יכול הבית ליחרב.

מבאר מתי נאבדים רשעי הגוים קודם זמנם.

ושואל, ואי תימא - ואם תאמר, איהו עד לא מטו זמניהו, אמאי עביד בהו דינא - אותם שעדיין לא הגיע זמנם להיפרע, למה עושה בהם הקדוש ברוך הוא את הדין. ומשיב, אלא, אינון גרמיו בישא לגרמיהו - הם גרמו רעה לעצמם, דהא קודשא בריך הוא לא עביד בהו דינא עד לא מטא זמניהו - שהרי באמת אין הקדוש ברוך הוא עושה בהם את הדין עד שלא יגיע זמנם, אלא בגין דמשתתפי בהדיהו דישראל לאבאשא לון - אבל כיון שמתחברים לישראל להרע להם, וכאשר שבים בני ישראל בתשובה בהיותם במצור ובמצוק, אז מושיע הקדוש ברוך את ישראל, ובגין כף עביד בהו דינא ואוביד לון מעלמא בלא זמנא - ומשום כך עושה הקדוש ברוך הוא בהם את הדין ומאבד אותם מן העולם אף קודם שהגיע זמנם. ודא הוא דאבאיש קמיה - וזהו רע בעיני הקדוש ברוך הוא, כיון שאינו רוצה לאבד מעשה ידיו קודם שהגיע הזמן שהיו ראויים ליענש. ובגין כף אטבע מצראי בגימא - ולכן הטביע את המצרים בים אף שהיה קודם שהסתיימו ארבע מאות שנים שהיו צריכים בני ישראל להיות במצרים, משום ששבו בני ישראל בתשובה, ואוביד שגאיהון דישראל - וכן מטעם זה איבד את שונאיהם של בני ישראל בימי יהושפט (דה"ב ב' פרק כ), וכן פלהו - וכן כל הרשעים שהצרו לישראל, נאבדו קודם זמנם. דהא בגימא דישראל אתאבדו בלא זמנא - שהרי בשביל שהצרו לבני ישראל נאבדו לפני זמנם, ואז אין הקדוש ברוך הוא שמח במיתתם, ואין התפארת מתייחד עם המלכות.

מבאר מתי שמח הקדוש ברוך הוא בהאבדת הרשעים.

ושואל, ואי תימא - ואם תאמר, הא תנינן - הרי למדנו (ראה סנהדרין לט:) דלית חדונה קמי קודשא בריך הוא פד איהו עביד דינא פחייבא. אלא, תא חוי, בשעתא דאתעביד דינא פחייבא, חדונו ותושבתון קמיה על דאתאבדו מעלמא. והני מלי, פד מטא תהוא זמנא דאוריף לון, ולא תאבן לגביה מחוביהו. אבל אי אתעביד בהו דינא עד לא מטא זמניהו, דלא אשתלים חוביהו, במה דאת אמר (בראשית טו טז) 'פי לא שלם עון האמורי עד הנה', פדוין לית חדונה קמיה ובאיש קמיה על דאתאבדו. ואי תימא, איהו עד לא מטו זמניהו, אמאי עביד בהו דינא. אלא אינון גרמיו בישא לגרמיהו, דהא קודשא בריך הוא לא עביד בהו דינא עד לא מטא זמניהו, אלא בגין דמשתתפי בהדיהו דישראל לאבאשא לון, ובגין כף עביד בהו דינא ודא הוא דאבאיש קמיה. והני מלי, פד מטא תהוא זמנא דאוריף לון, ולא תאבן לגביה מחוביהו. ודא הוא דאבאיש קמיה על דאתאבדו מעלמא. והני מלי - והדברים הללו הם פד מטא תהוא זמנא דאוריף לון - כאשר כבר הגיע אותו הזמן שהאריך להם הקדוש ברוך הוא אפו כדי שיחזרו בתשובה, ולא תאבן לגביה מחוביהו - ואלו הרשעים לא שבו בתשובה אליו מעוונותיהם, אז שמח הקדוש ברוך הוא באיבודם, ומתייחדים תפארת ומלכות. אבל אי אתעביד בהו דינא עד לא מטא זמניהו - אבל אם נעשה בהם דין עד שלא הגיע הזמן שהאריך להם הקדוש ברוך הוא, דלא אשתלים חוביהו - שלא נשלם עונם, במה דאת אמר - כמו שנאמר (בראשית טו טז) 'פי לא שלם עון האמורי עד הנה', שאמר הקדוש ברוך הוא לאברהם שלא יתן את הארץ אלא לדור רביעי, כי עדיין לא נתמלא סאתם של האמורי, אשר בשבילם צריכים ליאבד מן הארץ. פדוין לית חדונה קמיה ובאיש קמיה על דאתאבדו - אז אין שמחה לפני הקדוש ברוך הוא, ורע בעיניו על מה שנאבדו הרשעים מן העולם, ואין התפארת מתייחדת עם המלכות, מפני שעוררה דינים בעולם שלא בצדק.

אבל בזמנא אחרא, לית חדונה קמי קודשא בריך הוא בזמנא דאתאבדו חייבי עלמא, ואינון דארגיוו קמיה. דהא הוא דכתיב (משלי יא י) 'ובאבד רשעים רנה'. כי אז מתרוממת המלכות ומתייחדת עם התפארת, על ידי שעשתה המלכות דין עם הרשעים. ומוסיף, וכן בכל דרא ודרא דעביד דינא בחייבי עלמא - בכל דור ודור שעושה דין עם הרשעים שבעולם, חדונה ותושבתא קמי קודשא בריך הוא - יש שמחה ושבח לפני הקדוש ברוך הוא.

ומבאר מתי שמח הקדוש ברוך הוא בהאבדת הרשעים.

ושואל, ואי תימא - ואם תאמר, הא תנינן - הרי למדנו (ראה סנהדרין לט:) דלית חדונה קמי קודשא בריך הוא פד איהו עביד דינא פחייבא. אלא, תא חוי, בשעתא דאתעביד דינא פחייבא, חדונו ותושבתון קמיה על דאתאבדו מעלמא. והני מלי, פד מטא תהוא זמנא דאוריף לון, ולא תאבן לגביה מחוביהו. אבל אי אתעביד בהו דינא עד לא מטא זמניהו, דלא אשתלים חוביהו, במה דאת אמר (בראשית טו טז) 'פי לא שלם עון האמורי עד הנה', פדוין לית חדונה קמיה ובאיש קמיה על דאתאבדו. ואי תימא, איהו עד לא מטו זמניהו, אמאי עביד בהו דינא. אלא אינון גרמיו בישא לגרמיהו, דהא קודשא בריך הוא לא עביד בהו דינא עד לא מטא זמניהו, אלא בגין דמשתתפי בהדיהו דישראל לאבאשא לון, ובגין כף עביד בהו דינא ודא הוא דאבאיש קמיה. והני מלי, פד מטא תהוא זמנא דאוריף לון, ולא תאבן לגביה מחוביהו. ודא הוא דאבאיש קמיה על דאתאבדו מעלמא. והני מלי - והדברים הללו הם פד מטא תהוא זמנא דאוריף לון - כאשר כבר הגיע אותו הזמן שהאריך להם הקדוש ברוך הוא אפו כדי שיחזרו בתשובה, ולא תאבן לגביה מחוביהו - ואלו הרשעים לא שבו בתשובה אליו מעוונותיהם, אז שמח הקדוש ברוך הוא באיבודם, ומתייחדים תפארת ומלכות. אבל אי אתעביד בהו דינא עד לא מטא זמניהו - אבל אם נעשה בהם דין עד שלא הגיע הזמן שהאריך להם הקדוש ברוך הוא, דלא אשתלים חוביהו - שלא נשלם עונם, במה דאת אמר - כמו שנאמר (בראשית טו טז) 'פי לא שלם עון האמורי עד הנה', שאמר הקדוש ברוך הוא לאברהם שלא יתן את הארץ אלא לדור רביעי, כי עדיין לא נתמלא סאתם של האמורי, אשר בשבילם צריכים ליאבד מן הארץ. פדוין לית חדונה קמיה ובאיש קמיה על דאתאבדו - אז אין שמחה לפני הקדוש ברוך הוא, ורע בעיניו על מה שנאבדו הרשעים מן העולם, ואין התפארת מתייחדת עם המלכות, מפני שעוררה דינים בעולם שלא בצדק.

ומבאר כי בחורבן הבית לא הייתה שמחה גם אם הוא לאחר שנתמלא סאתם.

אבל פד אשתלים זמנא דאוריף לון וקא תבו - אבל כאשר נשלם הזמן שהאריך להם הקדוש ברוך הוא אפו, ולא שבו בתשובה, פדוין חדונה ותושבתא קמיה על דאתאבדו מעלמא - אז יש שמחה ושבח לפני הקדוש ברוך הוא על שנאבדו מהעולם, ומתייחדים תפארת ומלכות. בר בזמנא דאתחריב פי מקדשא - חוץ מן הזמן שנחרב בית המקדש ונענשו הרשעים, דאף על גב דאשתלים זמנא דילהון דארגיוו קמיה - שאף על פי שנשלם זמנם של אותם שהכעיסו את הקדוש ברוך הוא, בכל זאת לא הנה חדונה קמיה - לא היה שמחה לפני הקדוש ברוך הוא, ונפרדה המלכות מן התפארת ונחרבה, ומההוא זמנא לא הנה חדונה לעילא ותתא - ומאותו הזמן שנחרב בית המקדש לא היה שמחה לא למעלה ולא למטה.

נפשי צמאה לדעת כל רז סודך

זוהר הקדוש המבואר < עם פירוש "הכתר והנבוא" >

ביאור בשפה ברורה הפותח את לב הלומד, עם מקורות וביאורים על פי גדולי המפרשים

